

соціальна реабілітація має враховувати багатогранність потреб і можливостей людей, застосовуючи комплексний та індивідуалізований підхід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. С. 106–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_17_31 (дата звернення: 20.04.2024)
2. Державна типова програма реабілітації інвалідів. *Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/58079892> (дата звернення: 20.04.2024)
3. Кравченко О. Соціально-психологічна реабілітація студентської молоді як завдання закладу вищої освіти. *Partnerships for Social Change: 20 Years of Experience : Proceedings of International Scientific and Practical Conference, Devoted to the 20th Anniversary of Canada-Ukraine “Reforming Social Services” Project (1999–2003), Lviv, 24–26 October, 2019*. Lviv, 2019. С. 38–41. URL: https://static.wixstatic.com/ugd/6235c0_8b17b6b9f6364b7e9d9c588b0a8230c9.pdf
4. Міхеєва О. Ю. Соціальна педагогіка : курс лекцій. Київ : Компринт, 2022. 558 с.
5. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV : редакція від 01.010.2024, підстава 3460-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 21.04.2024).

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ЯК ЗАКЛАДУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Аліна Мак

*Комунальний заклад «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей»
Полтавської обласної ради,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
alinamak1508@gmail.com*

Науковий керівник: *Галина Котломанітова*

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення рф в Україну стало викликом для всіх сфер – не витятком стала і соціальна, яка опікується вразливими, малозахищеними та незахищеними категоріями населення. В умовах соціально-політичних перетворень та ведення на території України військових дій, проблема сирітства та захисту прав дітей є однією з ключових проблем суспільства. Збільшилась чисельність дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт, які потребують соціально-

психологічної реабілітації, щоб подолати негативні аспекти соціалізації. Одним із ключових інструментів у вирішенні цієї проблеми є організація діяльності центрів соціально-психологічної реабілітації дітей. Ці центри створюються з метою надання комплексної підтримки та допомоги дітям, які постраждали внаслідок воєнних конфліктів та повоєнного періоду. Організація їхньої діяльності в умовах воєнного та повоєнного стану вимагає глибокого розуміння психологічних, соціальних та медичних аспектів реабілітації, а також врахування специфічних викликів, що виникають у зазначених умовах.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичні та практичні аспекти ведення випадку як методу та технології роботи з дитиною та сім'єю, що опинилися в складних життєвих обставинах, досліджували О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, З. Кияниця, О. Мороз, М. Сидорчук, І. Трубавіна. Особливості ведення випадку фахівцями центрів соціально-психологічної реабілітації висвітлювали у працях Л. Гурковська, Т. Журавель, І. Петрочко та ін.

Мета статті – охарактеризувати діяльність Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради як закладу соціального захисту дітей в нинішніх умовах.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Статуту Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради, затвердженого наказом Управління майном обласної ради від 28.04.2021 № 46 Центр – це заклад соціального захисту, що створюється для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинилися у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги.

Основними завданнями Центру є здійснення соціального захисту, прийнятих до Центру, проведення соціально-педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини, сприяння поверненню дитини до біологічної сім'ї, сприяння формуванню у дітей власної життєвої позиції для подолання звичок асоціальної поведінки. Статут викладено у новій редакції на виконання п. 8 рішення пленарного засідання другої сесії Полтавської обласної ради восьмого скликання від 29 грудня 2020 року № 78 «Про реорганізацію Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради шляхом приєднання до Гадяцького дитячого будинку Полтавської обласної ради та перепрофілювання і зміну найменування Гадяцького дитячого будинку Полтавської обласної ради». Наказом Центру від 01.05.2021 № 3 затверджено Положення про відокремлений структурний підрозділ – Полтавське відділення Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради далі – Відділення). Центр розрахований на 60 вихованців.

Станом на жовтень 2023 року у Центрі проживали 11 дітей, з них 2 дітей з сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, 2 дітей-сиріт та 7 дітей, позбавлених батьківського піклування. Крім того, 34 вихованці Центру на підставі наказу Полтавської обласної військової адміністрації від 04.03.2022 № 5 «Про виїзд дітей за межі України» тимчасово переміщені (евакуйовані) за

межі України з метою отримання тимчасового захисту під час воєнного стану в Україні та перебувають у Республіці Польща [3; 4].

Діяльність Центру ґрунтується на принципах гуманності, демократичності, поваги до особистості. Центр під час покладених на нього завдань взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, центрами соціальних служб, органами і закладами охорони здоров'я, органами управління освітою і навчальними закладами, правоохоронними органами, а також з підприємствами, установами, організаціями, громадянами та їх об'єднаннями. Центр провадить свою діяльність за такими напрямками, а саме: соціально-психологічне діагностування; соціальна, психологічна, педагогічна реабілітація; адаптація до сімейного оточення; соціально-медична реабілітація та оздоровлення; правове забезпечення [3; 4].

До Центру приймаються діти з сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах і не в змозі подолати їх за допомогою власних можливостей, якщо батьки з власних причин (через тривалу хворобу, інвалідність, тощо) не можуть забезпечити належного утримання та догляду за дитиною, ухиляються від виконання батьківських обов'язків, вживають алкоголь, наркотичні засоби; діти, які залишилися без піклування батьків або осіб, які їх замінюють; діти, які зазнали будь-якої форми насильства, зокрема домашнього насильства, та діти, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі (у разі неможливості проживання дитини з батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно неї або за її участю та за умови відсутності контакту між постраждалою від домашнього насильства дитиною та дитиною, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі), крім тих, які вчинили домашнє насильство у вигляді актів насильства кримінального характеру, діти, які постраждали від торгівлі дітьми; безпритульні діти [3; 4].

Діти можуть перебувати у Центрі протягом часу, необхідного для їх реабілітації, але не більше ніж 9 місяців у разі стаціонарного перебування та 12 місяців – денного перебування. Строк перебування дітей у Центрі визначається комісією Центру за погодженням з відповідною службою у справах дітей. Дітей, зарахованих до груп тривалого (стаціонарного) перебування, можуть відвідувати їх батьки або особи, які їх замінюють, родичі (за погодженням з керівництвом Центру та службою у справах дітей) [3; 4].

Прийняття дітей до Центру здійснюється цілодобово за направленням відповідної служби у справах дітей; згідно з актом уповноважених підрозділів органів Національної поліції; за особистим зверненням дитини [3; 4].

До Центру не приймаються діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі, із симптомами хвороби в гострому періоді або в період загострення хронічних захворювань, а також ті, що вчинили правопорушення (у тому числі домашнє насильство у вигляді актів насильства кримінального характеру) і стосовно них є відомості про прийняте компетентними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або поміщення до приймального-розподільника для дітей [3; 4].

Рішення про вибуття дітей з Центру приймається відповідною службою у справах дітей. Підставою для вибуття є: завершення курсу реабілітації і повернення дитини на виховання до батьків (одного з них) або осіб, що їх замінюють; усиновлення дитини; влаштування під опіку, піклування, до прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу; повернення або влаштування дитини до закладу інтернатного типу; досягнення дитиною повноліття [2, с. 61; 3; 4].

Основний напрямок роботи фахівців у Центрі соціально-психологічної реабілітації дітей є соціалізація дитини. Діти, які знаходяться у Центрі соціально-психологічної реабілітації, стикаються з комплексом психолого-педагогічних проблем, а також проблем, пов'язаних зі станом здоров'я. Головним завданням роботи фахівців Центру є: визначення основних етапів, змісту та механізму впровадження соціальної послуги соціально-психологічної реабілітації у закладах соціального захисту дітей з метою подолання або мінімізації складних життєвих обставин дітей, зокрема, шляхом формування у них необхідних життєвих компетенцій. У вирішенні цих проблем провідна роль належить вихователям, практичним психологам, медичним працівникам та потребує комплексного підходу, який поєднує педагогічну, психологічну, соціальну, медичну реабілітацію та здійснення соціально-правового захисту вихованців. Тривалість надання всіх необхідних послуг визначається індивідуально з урахуванням соціально-психологічних особливостей дитини, рівня задоволення її потреб, ступеня впливу складних життєвих обставин на дитину та її сім'ю [1, с. 75; 2, с. 254].

Висновки. Діяльність Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради регулюється законодавством Міністерства соціальної політики України, підкріплюється необхідними правовими актами та нормативними документами, відповідає усім діючим нормам. Особливістю надання соціальної послуги «соціально-психологічної реабілітації дітей» в умовах воєнного часу є соціальний захист і спрямованість на ресоціалізацію шляхом створення умов нормального фізичного, психологічного і соціального розвитку вихованців Центру.

Перспективи подальших досліджень. Діяльність центрів соціально-психологічної реабілітації дітей залишається актуальною, оскільки здоров'я та психологічний стан дітей вимагають постійної уваги та підтримки, з метою подолання або мінімізації складних життєвих обставин дітей, зокрема, шляхом формування у них необхідних життєвих компетенцій. Потребує подальшого вивчення, аналізу та практичної апробації наступна проблематика: ефективних методів та підходів для покращення якості послуг психологічної та соціальної реабілітації дітей; співпраця з фахівцями щодо розробки ефективних методик та програм реабілітації, а також співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями та іншими партнерами для забезпечення комплексної підтримки дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям : метод. посіб. / О. В. Безпалько, Л. П. Бурковська, Т. В. Журавель та ін. ; за ред. І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрочко. Київ : Видавничий дім «КАЛИТА», 2010. 376 с.
2. Пеша І. В., Сопівник І. В., Галайдюк В. В., Кошук О. Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю : навч. посіб. Київ : Компринт, 2023. 449 с.
3. Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 р. № 87 : редакція від 28.04.2021, підстава 348-2021-п. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text>
4. Статут Комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Полтавської обласної ради (нова редакція). Затвердженого наказом Управління майном обласної ради від 28.04.2021 № 46. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/22547644/

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Людмила Макар, Марина Долобовська

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
l.makar@hnpu.edu.ua, minmarina1993@gmail.com*

Постановка проблеми. Проблема соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти в силу свого міждисциплінарного характеру є загальним предметним полем різних наук, таких як: соціологія, педагогіка, психологія, антропологія і медицина. Протягом останніх двох десятиріч у світі відзначається не лише посилення науково-теоретичної уваги до проблем дитячої інвалідності, але і формування низки концепцій, що обґрунтовують необхідність формування повноцінної особистості дитини з інвалідністю.

Навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти в рамках існуючих нормативів організувати складно, адже для них не створено умови, адекватні особливостям їхнього розвитку, не організована соціально-психологічна підтримка на кожному етапі їхньої освіти. Так, стає очевидним, що найбільш значущі труднощі у цієї категорії учнів викликає проблема їх соціальної адаптації та інтеграції в соціум, адже наявність захворювання здійснює специфічний вплив на психічний розвиток дітей, знижує їхню конкурентоздатність і ускладнює процес соціальної адаптації в освітньому середовищі.

Таким чином, стає актуальною проблема організації навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, їх соціальної адаптації у закладах загальної середньої освіти, їх соціального розвитку та інтеграції у суспільство.